

Михайло Олександрович **ШЕВЧУК**

к.ю.н., докторант, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7549-6344>

e-mail: m.shevchuk522@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

У статті розглянуто державне управління як засіб забезпечення інформаційної політики держави. Пріоритетними завданнями державної політики у сфері інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури є підвищення інвестиційної привабливості, створення в рамках державної інформаційної політики засад для формування єдиного інформаційного простору. Визначено тенденції розвитку медіації в Україні як форми реалізації державної влади в цілому. Запропоновано розроблення та прийняття єдиних загальних засад інформаційної політики у вигляді концепції чи інформаційного кодексу України.

Ключові слова: держава, інформаційна війна, інформаційні відносини, інформаційна безпека, державне управління, державна інформаційна політика, медіасфера

ВСТУП

Державне управління пов'язане з особливим видом публічної влади – державною владою з усіма її атрибутами: монополією на силу, легітимним характером впливу на суспільство, суверенітетом, поширенням впливу влади на все суспільство, політичною організацією. Державне управління стало засобом характеристики певного виду діяльності, тобто сукупності дій, що здійснюються для досягнення відповідних суспільно значущих цілей. Сутність управління полягає в досягненні результату шляхом цілеспрямованого впливу. Питання забезпечення інформаційної безпеки регулюється ст. 17 Конституції України, Законом «Про основи національної безпеки України», Стратегією національної безпеки, схваленої Указом Президента України.

МЕТА статті – визначення державного управління як засобу забезпечення інформаційної політики держави, набору вимог, правил, обмежень, рекомендацій, які регламентують порядок інформаційної діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Актуальність теми визначено тим, що діяльність державних органів спрямована на розвиток інформаційної сфери суспільства, яка охоплює не тільки телекомунікації, інформаційні системи чи засоби масової інформації, а й увесь спектр пов'язаних з ними виробництв і відносин; і це створення, збереження, оброблення, демонстрація, передача інформації в усіх її видах – бізнес, розваги, наука та освіта, новини тощо.

Державна інформаційна політика – це вплив держави на розвиток інформаційної сфери суспільства, до якої входять телекомунікації, інформаційні системи, засоби масової інформації та діяльність, пов'язана з реєстрацією, пошуком, отриманням, створенням, обробленням, використанням, зберіганням, розширенням, відображенням та передачею всіх видів інформації.

Сучасна наука трактує управління як практичний, організаційний і регуляційний вплив влади на життя людей за допомогою методу розпорядження.

У загальних справах, різних видах діяльності та багатьох соціальних ролях держава контролює не все, а лише ті прояви, сторони та контексти, які можуть бути важливими для загальнонаукового розуміння. Необхідність державного управління виникає з необхідності забезпечення реалізації державної політики, спрямованої

на ефективне використання природних, трудових, матеріальних та інформаційних ресурсів при забезпеченні прав і свобод людини.

О.В. Рябоконт стверджує, що під державним управлінням розуміється сукупність усіх видів державної діяльності, тобто всі форми здійснення державної влади загалом. Державне управління полягає в забезпеченні цілеспрямованого впливу на соціальну систему та її окремі зв'язки [6].

Один з провідних дослідників у галузі державного управління О.В. Манжай визначав управління як «цілепокладання, організацію та регулювання впливу людей на власну громадську, колективну та групову діяльність, що здійснюється як безпосередньо (у формах самоврядування), так і через спеціально створені структури (державні, громадські), асоціації, партії, компанії, кооперативи, спілки тощо».

Цільова спрямованість державного управління означає необхідність досягнення максимального результату з мінімальним використанням матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів [12].

О.В. Литвиненко визначає, що ознаки державного управління проявляється за допомогою спільної діяльності людей, що ставить за мету впорядкування спільної діяльності шляхом забезпечення узгоджених індивідуальних дій учасників, впливу на їх поведінку (волю), управління постає регулятором управлінських відносин, що виникають між суб'єктом і об'єктом у процесі реалізації функцій соціального управління, управління є владним, оскільки ґрунтується на підпорядкуванні волі учасників управлінських відносин та має спеціальний апарат реалізації через організовані групи людей.

Аналіз наукової літератури свідчить, що більшість дослідників поділяють позицію про те, що серед усіх форм управління державне управління займає особливе місце, що зумовлено наявністю могутньої державної влади, яка поширюється на все суспільство, встановлює правові норми та через механізми примусу забезпечує дотримання всіма об'єктами господарювання встановлених правил поведінки.

Принципи державного управління – це основоположні ідеї, наукові положення виду державної діяльності. Виділяють такі групи принципів державного управління, як соціально-політичні, організаційні, принципи організації функціонування (діяльності) держав-

ного апарату управління, крім поділу принципів на групи, найчастіше пропонується поділ принципів державного управління на види: загальносистемні, структурно-цільові, структурно-функціональні та структурно-процесуальні.

Виходячи із загальнотеоретичних положень, можна виділити такі основні ознаки менеджменту, як функція, що виконує організована система (технічна – управління пристроями, машинами, технологічними процесами, біологічна – управління процесами життєдіяльності живих організмів, соціальна-управління суспільними процесами, людьми та організаціями) і забезпечує її цілісність і правильне функціонування.

Виконує конкретні завдання, відповідає інтересам взаємодії елементів, що утворюють ту чи іншу систему і являють собою єдине ціле, є внутрішньою якістю цілісної системи, основними елементами якої є суб'єкт управління (елемент управління) і об'єкт управління (елемент управління) що постійно взаємодіють на основі самоорганізації (самоуправління), найважливішою ланкою між учасниками управління є інформація, керування передбачає не лише внутрішню системну, а й міжсистемну взаємодію, оскільки така існує.

У суспільних відносинах, різноманітних видах діяльності та різноманітних соціальних ролях держава управляє не всіма, а лише тими проявами, сторонами та відносинами, які мають значення для всього суспільства і стосуються реалізації загальних потреб, інтересів і цілей, час, зміни на різних етапах історичного розвитку суспільства, керівна роль держави стосовно тих чи інших сфер суспільного життя постійно.

Інформаційний чинник суспільного розвитку набуває все більшого значення в усьому світі, що дає підстави вважати, що феномен інформаційної революції є результатом двох паралельних процесів: постійного зростання ролі та обсягу інформації, необхідної для забезпечення життєдіяльності суспільства та вдосконалення технологій їх накопичення та розповсюдження [10].

Державна інформаційна політика – це особлива сфера життєдіяльності громадян, яка пов'язана з відтворенням і поширенням інформації, що відповідає інтересам держави та громадянського суспільства, з метою забезпечення творчого, конструктивного діалогу між ними та їх представниками та діяльності з регулювання. Державні органи, спрямовані на розвиток інформаційної сфери суспільства. Державна інформаційна політика включає не тільки телекомунікації, інформаційні системи чи засоби масової інформації, але й увесь спектр виробництв і відносин, пов'язаних зі створенням, зберіганням, обробленням, демонстрацією, передачею інформації у всіх її видах – бізнес, розваги, наука та освіта, новини тощо.

Таке масштабне трактування інформаційної політики сьогодні видається доцільним, оскільки «оцифрування» інформації, новітні телекомунікаційні та комп'ютерні технології інтенсивне та стирають межі між різними секторами інформаційної індустрії. Всебічний розгляд процесів, що відбуваються в інформаційній сфері суспільства, і сучасних методів її державного регулювання має велике значення для України, оскільки держава ще не до кінця визначилася в цій сфері. Наявні запити на створення концепцій інформаційного простору лише частково розв'язують проблему, оскільки

простір формується не стільки державою, скільки ринком і новими комерційними структурами.

Інформаційну політику можна розглядати як інструмент політичного впливу та засіб досягнення політичних цілей: суб'єкти інформаційної політики можуть використовувати інформацію для впливу на свідомість, психіку, їх поведінку та дії людей, як в інтересах держави та громадянського суспільства, так і у власних інтересах. Завдяки поширенню інформації влада чи особа, відповідальна за процес, формує в суспільстві чи групі людей необхідний погляд, громадську думку, хід взаємодоповнюючих логічних думок, вичерпну систему поглядів на ті чи інші питання [3].

Проблема інформаційного суспільства вирішується у двох аспектах. По-перше, інформація є не просто товаром, а все більше стає невіддільною частиною управління економікою та іншими секторами. Відповідно до другого аспекту основним об'єктом управління стають інформаційні потоки. Отже, управління за допомогою інформації слід відрізнити від управління інформацією, інформаційними процесами та відносинами з метою підвищення обізнаності суспільства про ідентичність стратегії розвитку країни та забезпечення її інформаційної безпеки. Якщо раніше у центрі уваги було політичне виховання мас, то сьогодні мова йде про всебічну передачу інформації та соціалізацію особистості.

Основними завданнями державної інформаційної політики України є: забезпечення нормативно-правової бази для запровадження системи публічного інформування в Україні, вирішення проблеми забезпечення конституційних прав громадян на інформацію та захисту журналістів і засобів масової інформації від кримінального переслідування за критику (відповідальність за поширення недостовірної інформації, її спростування та відшкодування завданої моральної шкоди), розповсюдження, розроблення концепції розвитку електронного та радіотехнічного інформаційного простору України, розроблення концепції інформаційної безпеки України.

Сучасне інформаційне суспільство виводить на ринок новий тип влади, основою якого є опанування новими ресурсами – інформацією та знаннями.

Державне управління інформаційною сферою має галузевий характер, і до цього типу управління відноситься, як зазначає Г.В. Виноградова, реалізація таких восьми функціональних груп, як організація системи та процесу управління, визначення та реалізація політики та стратегії розвитку галузі, забезпечення розвитку науково-технічного потенціалу галузі, мобілізація та використання ресурсів галузі, ситуаційне управління галузевими структурами, управління розвитком промислової інфраструктури, маркетинг, управління інвестиціями, розвиток роботи та навчання персоналу [4].

Основою нової влади є інтелект як синтез знань, інформації та комунікації, сили духу та фундаментальних соціокультурних цінностей.

Тому особливістю державної інформаційної політики має бути надання інформації та знанням не лише статусу суто економічного товару, а й надання їм статусу духовних явищ. Для прориву в інтелектуальну епоху необхідно досягти випереджаючого інформаційного ефекту у формуванні суспільної свідомості в умовах реформування суспільних відносин [7].

Інформація має вплив на маси. Інформація, що є власністю держави або інформація з обмеженим доступом має оброблятися в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах із застосуванням комплексної системи захисту інформації. Норми інформаційного права поступово зростають. Закон України «Про інформацію» регулює відносини стосовно отримання та поширення інформації. Ст. 6 Закону України «Про інформацію» визначає зміст державної інформаційної політики, її головні напрями та способи.

Громадяни України, юридичні особи та державні органи мають право на інформацію, яке забезпечує можливість вільного одержання, використання інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, а також для виконання обов'язків і функцій, поширювати та зберігати. Реалізація громадянами, юридичними особами та державою права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, інтелектуальні, екологічні та інші права, свободи та законні інтереси. Кожен громадянин має вільний доступ до інформації.

Є. Калашнюк пише, що інформаційна державна політика – це діяльність з регулювання інформаційних відносин з метою реалізації прав і свобод громадян та забезпечення гідного життя і вільного розвитку людей, та виділяє три види інформаційної політики держави: політику у сфері інформатизація, політика у сфері ЗМІ, політика у сфері інформаційної безпеки та захисту інформації.

Державна політика в інформаційній сфері – це комплекс політико-правових, економічних, соціально-культурних та організаційних заходів, спрямованих на встановлення загальнодержавних пріоритетів розвитку інформаційного середовища суспільства та створення умов для переходу країни до інформаційного суспільства. Державну інформаційну політику розробляють і здійснюють органи державної влади загальної компетенції, а також відповідні органи спеціальної компетенції (ст. 6 Закону України «Про інформацію»). Закон України «Про інформацію», Концепція Національної інформаційної політики України, Державна інформаційна політика визначаються як сукупність основних напрямів і способів діяльності держави з одержання, використання, поширення та зберігання інформації. Після розвитку новітніх технологій вплив інформації на прогрес людства зріс у тисячі разів.

В Україні діяльність відносин у сенсі «влада – суспільство – ЗМІ» регулюється законом, який встановлює правові основи їх діяльності та забезпечує дотримання стандартів якості та об'єктивності інформації. З 31 березня 2023 р. набрав чинності Закон України «Про медіа». Закон встановлює значні зміни у медіа галузі та розширює сферу впливу медіа регулятора – Національної ради.

Законом розширено повноваження Національної ради з питань телебачення і радіомовлення та запроваджено нові правила на ринку. Втратили чинність шість Законів: «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіо», «Про інформаційні агентства», «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», «Про порядок висвітлення засобами масової інформації діяльності органів

державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні», «Про захист суспільної моралі».

На повну імплементацію закону знадобиться 10 років, але деякі важливі зміни вже набули чинності. Закон «Про медіа» дає можливість каналам, які мовлять без використання радіочастотного спектра, зареєструватись як суб'єкт у сфері медіа й обрати технологію (наприклад, супутникову, ОТТ). Раніше це було можливо шляхом ліцензування. Новацією закону для провайдерів (кабельних, ОТТ, супутникових тощо) є подання до Нацради звітів про кількість користувачів свого телебачення. Це передбачено ст. 22 (ч. 3, речення 4). Законом «Про ЗМІ» встановлено річний термін реєстрації в Національній раді з питань телебачення і радіомовлення друкованих ЗМІ, інформаційних агентств і провайдерів, які раніше діяли на підставі ліцензій і сертифікатів. Після 31 березня 2024 р. реєстрація цих ЗМІ – платна. Згідно з законом «Про ЗМІ» Нацрада реагувала на порушення постановами та штрафами. Нацрада штрафувала, поперше, за мовчання, відмову від перевірок і нецензурну лексику. Це вважається істотним порушенням.

У Нацраді зареєстровані десятки іноземних каналів що можуть транслюватися, є канали з країн ЄС.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра, прийняла рішення про обмеження доступу до сайтів, які використовують мову держави-агресорки за замовчуванням, правила та політики яких базуються на національному законодавстві держави-агресорки.

У листопаді 2023 р. Нацрада з питань телебачення і радіомовлення затвердила стратегію роботи на 2024-2026 рр. Стратегію винесли на громадське обговорення. До розроблення стратегії залучено державні органи, громадські організації та професійні асоціації, діяльність яких повністю або частково пов'язана з медіа сферою.

Метою закону «Про медіа» є забезпечення права на свободу вираження поглядів і права на доступ до різноманітної, перевіреної та оперативної інформації, а також підтримка різноманітності поглядів і вільного поширення інформації. Його також спрямовано на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа послуг, регулювання медіа сфери відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, а також сприяння створенню конкурентного середовища, рівності та незалежності.

Пріоритетними завданнями державної політики у сфері інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури є сприяння подальшому розвитку інфраструктури зв'язку, підвищення інвестиційної привабливості галузей інформатизації та створення в рамках державної інформаційної політики засад для вирішення таких завдань, як формування єдиного інформаційного простору.

Нові технології призвели до швидкого поширення глобальних інформаційних мереж, особливо Інтернету, що відкриває принципово нові можливості для міжнародного обміну інформацією. Практична реалізація державної інформаційної політики в сучасних умовах суспільного розвитку потребує широкого психологічної кампанії стосовно підтримки її основних положень у громадській думці, з'ясування її соціальної спрямованості, доведення її обґрунтованості тощо.

ВИСНОВКИ

Державне управління здійснюється безпосередньо державними органами виконавчої влади, в системі якої є розподіл функцій, основою якої є сфери впливу, рівень повноважень, мета діяльності та організаційні форми здійснення. За такими ж принципами можна класифікувати державні установи. Загальними функціями державного управління є прогнозування, планування, організація, регулювання, координація, облік, контроль.

Державна інформаційна політика ґрунтується на засадах законності, підтримання балансу життєво важливих інтересів держави, суспільства та особи, взаємної відповідальності держави, суспільства та осіб за стан безпеки, інтеграції в міжнародні системи інформаційної безпеки. У ст. 8 Закону «Про основи національної безпеки України» визначено основні напрями державної політики з питань національної безпеки в інформа-

ційній сфері.

Інформаційну безпеку України становлять такі структурні елементи, як інформаційна безпека у сфері прав і свобод людини та громадянина, інформаційно-психологічна безпека та інформаційно-технічна безпека.

Основними напрямками та методами державної інформаційної політики є розвиток інформаційного простору України, створення системи державних стратегічних комунікацій, популяризація України та її цінностей у світі.

Зі сказаного вище випливає один важливий висновок: ефективність та дієвість заходів, передбачених в інформаційній сфері, потребує якнайшвидшого розроблення та законодавчого затвердження єдиних загальних засад інформаційної політики у вигляді концепції чи інформаційного кодексу України.

Список використаних джерел

1. Про інформацію: Закон України № 2658-ХІІ (2658-12) від 02.10.92. *ВВР*. 1992. №48. ст.651.
2. Про медіа: Проект Закону України № 2693-д від 13.12.2022 (Прийнятий ВР України)
URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/3115>
3. Логінова Н.І. Правовий захист інформації. Одеса, 2015. 264 с.
4. Манжай О.В. Правові заходи захисту інформації. Харків, 2020. 162 с.
5. Мацюк В.Я. Інформаційне суспільство – новий шабель суспільної формації. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 2. С. 102-106.
6. Кіричек П.Н. Сучасна інформаційна політика: імперативно-модусна трансформація. Одеса, 2021. № 3. С. 178-185.
7. Виноградова Г.В. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні. Київ, 2006. 176 с.
8. Карпенко В.О. Інформаційна політика та безпека. Київ, 2006. 180 с.
9. Калашнюк Є. Принципи та механізми інформаційної політики Європейського Союзу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. С. 99-101.
10. Мотлях О. Сучасна державна інформаційна політика України у сфері масмедіа. *Український інформаційний простір*. 2022. № 2 (10). С. 156-170.
11. Рябоконт О.В. Державна інформаційна політика формування інформаційного суспільства. Одеса : *Гельветика*, 2020. № 3. С. 178-185.
12. Литвиненко О.В. Інформаційні технології та Україна у світовому контексті. *Людина і політика*. 2021. № 1. 93 с.

References

1. On information: Law of Ukraine No. 2658-XII (2658-12) dated 02.10.92. *VVR*. 1992. №. 48. Article 651. (in Ukrainian).
2. On the media: Draft Law of Ukraine №. 2693-d of 13.12.2022 (Adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/3115> (in Ukrainian).
3. Lohinova N.I. Legal protection of information. Odesa, 2015. 264 p. (in Ukrainian).
4. Manzhai O.V. Legal measures of information protection. Kharkiv, 2020. 162 p. (in Ukrainian).
5. Matsiuk V.Ya. Information society - a new stage of social formation. *Journal of the Kyiv University of Law*. 2006. №. 2. pp.102-106. (in Ukrainian).
6. Kirichuk P.N. Modern information policy: imperative-modal transformation. 2021. Odesa: Helvetyka, 2021. №. 3. pp. 178-185. (in Ukrainian).
7. Vynogradova H.V. Legal regulation of information relations in Ukraine. Kyiv: Yustinian Publishing House, 2006. 176 p. (in Ukrainian).
8. Karpenko V.O. Information policy and security. Kyiv, 2006. 180 p. (in Ukrainian).
9. Kalashniuk Ye. Principles and mechanisms of information policy of the European Union. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University*. pp. 99-101. (in Ukrainian).
10. Motliakh O. Modern state information policy of Ukraine in the sphere of mass media. *Ukrainian information space*. 2022. No. 2 (10). pp. 156-170. (in Ukrainian).
11. Riabokon O.V. State information policy of forming an information society. Odesa, 2020. No. 3. pp. 178-185. (in Ukrainian).
12. Lytvynenko O.V. Information technologies and Ukraine in the world context. *Human and politics*. 2021. No. 1. 93 p. (in Ukrainian).

Mykhailo SHEVCHUK

PhD in Legal Sciences, Doctoral Student, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7549-6344>

e-mail: m.shevchuk522@gmail.com

PUBLIC ADMINISTRATION AS A MEANS OF PROVIDING INFORMATION POLICY OF THE STATE

The paper examines state management as a means of ensuring the information policy of the state. State information policy is the influence of the state on the development of the information sphere of society, telecommunications, information systems, mass media and activities related to registration, search, creation, processing, use, storage, expansion, display of transmission of all types of information.

The main tasks of the state information policy are presented, such as the creation of a developed information environment, the modernization of information infrastructure, the development of information and telecommunication technologies, the effective formation and use of national information resources and ensuring free access to them, the development of independent mass media and the provision of socially important information to citizens, support of the international community in the information field and the establishment of Ukraine's information sovereignty.

Public administration includes such functional groups as organization of the management system and process, definition and implementation of development policy and strategy, ensuring the development of scientific and technical potential, mobilization and use of resources, situational management of structures, management of infrastructure development, marketing, investment management, job development, staff training.

The priority tasks of the state policy in the field of information and telecommunication infrastructure are to increase investment attractiveness, to create the foundations for the formation of a single information space within the framework of the state information policy. Trends in the development of mediation in Ukraine, as a form of implementation of state power as a whole, have been determined. It was concluded that the adoption of the Law "On Media" as changes in legislation with the introduction of procedures.

It is recommended to implement the support of the main provisions in public opinion, to clarify its social orientation and justification.

The development and legislative approval of unified general principles of information policy in the form of the Information Code of Ukraine is proposed.

Keywords: *state, information war, information relations, information security, state administration, state information policy, media sphere*